

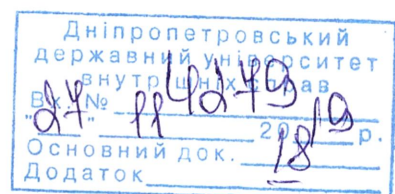
До спеціалізованої вченої ради
Д 08.727.04 Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ за адресою:
49005, м. Дніпро,
просп. Гагаріна, 26.

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Копотуна Ігоря Миколайовича на дисертації Макотченко Любов Михайлівни «Кримінологічна характеристика та запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Автореферат та дисертація Макотченко Любов Михайлівни «Кримінологічна характеристика та запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу» свідчить про те, що її автор обрала для дослідження актуальну, теоретично і практично значущу тему.

За часів незалежності України влада постійно намагалась подолати прояви корупції у державі, у зв'язку з чим приймалися нормативно-правові акти, спрямовані на подолання цього негативного явища, зокрема, Закони України «Про боротьбу з корупцією» від 05.10.1995 р., «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11.06.2009 р., «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 р., «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. Ці намагання призводили до реформування судової та правоохоронної систем. Так, в останні роки в Україні створено низку нових правоохоронних органів (Національна поліція України, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань).

Призначенням цих реформ є, у тому числі, і запобігання службовим злочинам у цих органах, зокрема, перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст. 365 КК України).

Разом з тим, кількість відкритих кримінальних проваджень за ст. 365 КК України з 2014 р. (рік прийняття чинної редакції цієї статті) свідчить про суттєве їх зростання останнім часом. Так, 2014 р. обліковано 93 таких злочини, 2015 р. – 89, 2016 р. – 89, 2017 р. – 152, 2018 р. – 714. При цьому до суду за ці п'ять років з обвинувальним актом направлено лише п'ять проваджень.

Питанням кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень присвячені були не одна кандидатські дисертації але разом з тим ці дослідження не враховували останніх змін кримінального законодавства, пов'язаних з відповідальністю за перевищення влади або службових повноважень, результатів реформування правоохоронної системи країни.

Автором визначене мету дослідження яка полягає у наданні сучасної кримінологічної характеристики перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу та розроблено рекомендації щодо вдосконалення заходів запобігання цьому злочину.

Для досягнення поставленої мети автором було сформульовано задачі:

– дослідити генезис кримінально-правової політики у сфері запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу;

– здійснити аналіз кримінально-правових заходів запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу у зарубіжних країнах;

– визначити загальні засади кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу;

– визначити сучасні стан та динаміку перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу;

– дослідити детермінацію перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу;

– надати кримінологічну характеристику особи злочинця – працівника правоохоронного органу, який перевищує владу або службові повноваження ;

– розглянути заходи загальносоціального запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу;

– дослідити заходи спеціально-кримінологічного запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу;

– розглянути заходи індивідуального запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу;

– розробити пропозиції щодо оптимізації та підвищення ефективності заходів запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Автором визначено об'єкт дослідження, це суспільні відносини у сфері протидії злочинам у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Автором визначено предмет дослідження, це кримінологічна характеристика та запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Автором визначено методи дослідження це діалектичний метод, під час дослідження правових та інших заходів запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (підрозділи 1.1-3.3); метод історико-правового аналізу, при дослідженні генезису кримінально-правової політики у сфері запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (підрозділ 1.1); порівняльно-правовий метод, при вивченні загальних засад кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень

працівником правоохоронного органу у зарубіжних країнах (підрозділ 1.2); системно-структурний, при проведенні комплексного дослідження кримінологічної характеристики та запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (розділи 2 та 3); формально-догматичного аналізу, в процесі доктринального тлумачення ст. 365 КК України та нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання цьому злочину (підрозділи 1.2, 3.1-3.3); метод статистичного інтерв'ювання, під час анкетування працівників правоохоронних органів, узагальненні практики застосування ст. 365 КК України (підрозділи 2.2–3.3); правового моделювання, при удосконаленні нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (підрозділи 3.1-3.3).

Емпіричну базу дисертації автора становлять: статистичні дані ДСА України за 2013–2018 рр. щодо кількості засуджених осіб за вчинення злочину, передбаченого ст. 365 КК України; статистичні дані Генеральної прокуратури України щодо кількості облікованих злочинів, передбачених ст. 365 КК України, осіб, що їх вчинили, та прийнятих по них рішеннях за 2014-2018 рр.; результати вивчення й узагальнення судової, слідчої та дисциплінарної практики (37 обвинувальних вироків, 50 кримінальних справ та проваджень, 38 матеріалів службових розслідувань); результати анкетування 174 працівників Національної поліції, Державної кримінально-виконавчої служби, прокуратури.

Дисертація є комплексним монографічним дослідженням кримінологічної характеристики та запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу в умовах реформування правоохоронної системи у період 2014-2018 рр. та дії ст. 365 КК України в редакції від 21.02.2014 р.

До найбільш важливих висновків та положень проведеної роботи відносяться визначені автором стан та динаміка перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу в системі

злочинів у сфері службової діяльності працівників правоохоронних органів за період 2014-2018 рр.: кількість виявлених злочинів постійно збільшується, а кількість засуджених осіб за їх вчинення – зменшується.

Автором визначені детермінанти перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу в умовах ліквідації одних та створення і реформування інших правоохоронних органів України.

Автором доведена низька ефективність кримінально-правових заходів запобігання перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Автором удосконалено кримінологічну характеристику особи злочинця – працівника правоохоронного органу, який перевищує владу або службові повноваження.

Автором надані пропозиції щодо необхідності подальшого застосування люстраційних процедур як заходу запобігання перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Автором надані пропозиції щодо заходів кримінально-правового запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, зокрема, внесення змін до примітки до ст. 364 КК України.

Автором розглянуто питання врегулювання системи дисциплінарних стягнень працівників правоохоронних органів як заходу індивідуального запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Практичне значення одержаних автором результатів полягає в тому, що розроблені пропозиції та висновки можна використати у правотворчості, для удосконалення ефективності заходів запобігання злочинам у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. В правозастосовній діяльності для удосконалення діяльності правоохоронних органів України.

В науковій роботі при проведенні досліджень з кримінології,

кримінального права, зокрема, з питань запобігання злочинам у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. В навчальному процесі для здобувачів вищої освіти під час вивчення навчальних дисциплін «Кримінологія», «Кримінальне право».

Автором проведено апробація результатів дисертації на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях семінарах та круглих столах.

За темою дисертаційного дослідження автором опубліковано 7 праць, 4 з яких – статті, що опубліковані у виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук (одне з яких індексується міжнародною реферативною базою даних Index Copernicus (Республіка Польща), 1 – у зарубіжному періодичному науковому журналі за профілем дисертації (Республіка Казахстан) і 2 – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертація автора складається з анотації, вступу, трьох розділів, об'єднаних у вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 204 сторінки, з яких: основний текст – 179 сторінок, додатки – 4 сторінки, список використаних джерел (203 найменування).

У вступі автор розкриває актуальність теми дисертаційного дослідження, визначає зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; включає наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, їх апробацію, структуру та обсяг дисертації.

В першому розділі «Засади кримінально-правової політики у сфері запобігання перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу» який містить два підрозділи, автор розкриває особливості кримінально-правової політики у сфері запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу за

різних історичних періодів в Україні та за сучасних умов – в окремих зарубіжних країнах.

Автором розглянуті особливості кримінально-правової політики у сфері запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу на території України з часів Київської Русі до сьогодення. Посадова злочинність виникла разом із появою держави та стала достатньо поширеним явищем. Упродовж усієї вітчизняної історії робилися спроби виявлення причин та умов службових злочинів, приймалися нормативні акти щодо їх обмеження. За часів Київської Русі княжа влада носила майже необмежений характер. Хоча простому люду можна було подавати офіційні скарги на дії намісників за перевищення ними своїх повноважень, проте визначених санкцій такі норми не передбачали, а лише зазначали, що Бог буде суддею за такі дії. Фактично, першим нормативно-правовим актом, у якому були закріплені санкції за окремі зловживання владою, було Соборне Уложення 1649 р. Широкої регламентації посадові (службові) злочини, злочини поліцейських набули в Уложенні про покарання карні й виправні 1845 р. Подальшої регламентації кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень знайшла у Кримінальному уложенні 1903 р., ст. 636 якого була, фактично, загальною нормою, яка встановлювала таку відповідальність і передбачала як обов'язкову ознаку складу злочину не тільки застосування насильства, а й настання іншої як матеріальної, так і нематеріальної значної шкоди. За часів радянської влади в Україні перевищення влади або службових повноважень завжди визнавалось кримінально-карним діянням. При цьому наслідки цього діяння могли бути як матеріальними, так і нематеріальними, а суб'єктом визнавалась будь-яка посадова (службова) особа. КК України 2001 р. у ст. 365 в редакції від 21.02.2014 р. обмежив коло суб'єктів перевищення влади або службових повноважень лише працівником правоохоронного органу.

Автором проведений порівняльно-правовий аналіз кримінально-правових заходів запобігання перевищенню влади або службових

повноважень працівником правоохоронного органу України зі схожими заходами, що встановлені в окремих країнах романо-германської правової родини. дозволяє стверджувати, що кримінальна відповідальність за досліджуване діяння передбачена у тій чи іншій формі у всіх країнах.

У більшості країн це діяння передбачається окремою нормою, проте у ряді країн відповідальність за нього охоплюється нормою про зловживання владою або службовим становищем. В країнах – колишніх республіках СРСР передбачена кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень. Разом з тим є певні особливості щодо криміналізації цього діяння.

Кримінальне законодавство більшості цих країн встановлює відповідальність за нього у разі спричинення як матеріальної, так і нематеріальної шкоди, а також містить кваліфікуючу чи особливо кваліфікуючу ознаку – застосування насильства. Натомість, ПК Естонської Республіки у ст. 291 встановлює відповідальність лише за незаконне застосування посадовою особою зброї, спецзасобу чи фізичної сили; КК Киргизької Республіки у ст. 321 – за дії, що явно виходять за межі повноважень посадової особи і пов'язані з насильством, що не є небезпечним для життя та здоров'я, або погрозою такого насильства. Різняться підходи законодавців цих країн і щодо визначення суб'єкта досліджуваного діяння. КК більшості порівнюваних країн таким суб'єктом визнають посадову особу. Проте за КК Грузії відповідальність за перевищення влади або службових повноважень несуть чиновники; за КК Латвійської Республіки – відповідальні працівники підприємства (підприємницького товариства) чи організації; за КК Литовської Республіки – державні службовці чи прирівняні до них особи; за КК Республіки Молдова – публічні особи. Лише КК України суб'єктом перевищення влади або службових повноважень визнає виключно працівника правоохоронного органу.

У другому розділі «Кримінологічна характеристика перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу» який

містить три підрозділи, автором досліджено стан, динаміка та детермінація перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, надано характеристику особи злочинця, який вчиняє цей злочин.

Автором визначені стан та динаміка досліджуваного злочину. Згідно індексу сприйняття корупції за 2018 р. Україна обіймає 120 місце у рейтингу з 32 балами. Кількість відкритих кримінальних проваджень за ст. 365 КК України з 2014 р. (рік прийняття чинної редакції цієї статті) свідчить про суттєве їх зростання останнім часом. У 2014 р. обліковано 93 таких злочини, 2015 р. – 89, 2016 р. – 89, 2017 р. – 152, 2018 р. – 714. До суду за цей період з обвинувальним актом направлено лише п'ять проваджень. За п'ять років (2014-2018 рр.) існування чинних редакцій ст. 365 КК та пп. 3, 4 примітки до ст. 364 КК (визначають істотну шкоду та тяжкі наслідки перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу) в Україні обліковано 1137 злочинів, передбачених ст. 365 КК. Динаміка цього злочину за останні два роки (2017-2018 рр.) зросла у сотні разів. Якщо за базовий рівень узяти показник кількості облікованих перевищень влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу у 2014 р. (93 злочини), то динамічний ряд за наступні чотири роки виглядає наступним чином: 2015 р. – «- 4 (- 4,3 %)», 2016 р. - «- 4 (- 4,3 %)», 2017 р. - «+ 59 (+ 63,4 %)», 2018 р. - «+ 621 (+ 667,7 %)». Що стосується засуджених за перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу осіб, то їх кількість за період 2014-2018 рр. наступна: 2014 р. – 47, 2015 р. – 42, 2016 р. – 8, 2017 р. – 4, 2018 р. – 3. Наведені статистичні дані свідчать про недостатню ефективність в останнє п'ятиріччя чинної редакції ст. 365 КК 2014 р. як запобіжного заходу досліджуваного злочину. Обґрунтованим є звуження суб'єкта цього злочину до працівника правоохоронного органу, а причиною різкого зменшення проваджень за цією статтею, починаючи з 2014 р. – зміни, внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням

Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13.05.2014 р. до примітки до ст. 364 КК України щодо визначення понять істотної шкоди у ст.364, 364-1, 365, 365-2, 367 КК України та тяжких наслідків у ст. 364-367 КК України, які звузили ці поняття виключно до заподіяння матеріальної шкоди.

Автором розглянуті причини та умови перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, до яких віднесені як загальні для всієї злочинності фактори (політичні, економічні, соціально-психологічні, ідеологічні, фактори правового характеру та ін.), так і специфічні для злочинів, що вчиняються у сфері службової діяльності, зокрема, правоохоронної. Специфічні фактори можна поділити на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних відносяться відсутність чіткого розмежування функцій правоохоронних та інших державних органів, прогалини у законодавстві, правова неграмотність населення, недостатній контроль з боку відповідних державних органів та громадськості за діяльністю правоохоронців, незадовільна індивідуально-виховна робота з боку керівництва відповідних служб і підрозділів правоохоронних органів, недосконалі внутрішня структура цих органів та система відбору кадрів як на навчання до відомчих навчальних закладів, так і безпосередньо на службу, недостатнє використання контрактної системи служби у правоохоронних органах. До суб'єктивних відносяться професійна деформація, низькі моральні якості окремих працівників правоохоронних органів. Небезпека професійної деформації полягає в тому, що вона проявляється не тільки у службовій діяльності, а й у позаслужбовій поведінці, повсякденному спілкуванні з оточуючими. Деформований працівник правоохоронного органу, часто, не усвідомлюючи цього, перетворюється на заручника своєї професії. Попередження та усунення професійної деформації як загального феномена передбачає зусилля на рівні держави, правоохоронних органів у цілому, їх складових служб та підрозділів, які за своїми функціями покликані

здійснювати контроль за станом дисципліни та законності, психологічним станом працівників.

Автором розглянуті ознаки особи злочинця - працівника правоохоронного органу, який перевищує владу або службові повноваження.

Основною характерною ознакою такого злочинця є приналежність до того чи іншого правоохоронного органу. Матеріали вивчених 50 кримінальних справ та проваджень свідчать, що у 86 % перевищення влади або службових повноважень вчиняли працівники колишньої міліції або чинної Національної поліції.

Серед цих працівників 57 % працювали оперуповноваженими, 34 % – у підрозділах, однією з основних функцій яких була охорона громадського порядку (колишні патрульно-постова служба, лінійна міліція, чинна патрульна поліція), 9 % – у інших підрозділах. Інші 14 % злочинців, які вчинили злочин, передбачений ст. 365 КК України, належали до інших правоохоронних органів. За даними Державної судової адміністрації України засуджені за ст. 365 КК України особи за період 2014–2018 рр. за віком розподілились наступним чином: 2014 р. – 18-25 років – 6 засуджених, 25-30 років – 15 засуджених, 30-50 років – 22 засуджених, 50-65 років – 3 засуджених, понад 65 років – 1 засуджений; 2015 р. – 18-25 років – 8 засуджених, 25-30 років – 20 засуджених, 30-50 років – 14 засуджених; 2016 р. – 25-30 років – 6 засуджених, 30-50 років – 2 засуджених; 2017 р. – 25-30 років – 3 засуджених, 30-50 років – 1 засуджений; 2018 р. – 25-30 років – 3 засуджених. Працівники, притягнуті до кримінальної відповідальності за перевищення влади або службових повноважень, протягом останнього року служби мали: 1-2 дисциплінарних стягнення – 70 %; 3 і більше дисциплінарних стягнень – 30 %; пасивно ставились до служби – 34,2 %; халатно ставились до виконання своїх службових обов'язків – 42,1 %; зневажливо ставились до громадян, які зверталися, були затримані або проходили по кримінальних провадженнях – 14,5 %; мали запізнення, порушували службову дисципліну – 38,1 %; мали інші порушення (створення конфліктних ситуацій на службі тощо) – 17 %.

У третьому розділі «Запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу» який складається з трьох підрозділів, у яких автором розкриваються загально-соціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу.

Автором розглянуті загально-соціальні заходи запобігання досліджуваному злочину. До них відносяться заходи щодо поліпшення системи матеріального й морального стимулювання працівників правоохоронних органів, вдосконалення елементів керівної та організаційної роботи, перегляд існуючої системи контролю й оцінки ефективності роботи правоохоронців.

До заходів загально-соціального запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу відносяться й кримінально-правові, зокрема, криміналізація цього діяння у ст. 365 КК України.

Автором пропонується доцільно відновити попередню редакцію пп. 3, 4 примітки до ст. 364 КК України: «3. Істотною шкодою у статтях 364, 365, 367, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Важливим заходом загально-соціального запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу є Закон України «Про очищення влади» від 16.09.2014 р.

Автором доведена необхідність усунення певних недоліків, що виникли у зв'язку з реалізацією цього Закону. Зокрема, автором пропонується внести зміни до цього Закону, які б враховували не тільки посаду, яку обіймає державний службовець, а й конкретні дії на шкоду державним інтересам, вчинені ним.

Автором розглянуті питання спеціально-кримінологічного запобігання досліджуваному злочину. Автором доведено, що перед етапом розробки

заходів спеціально-кримінологічного запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу необхідно здійснити кримінологічне прогнозування, в ході якого одержати необхідну для його проведення інформацію, обробити її та здійснити аналіз. Кримінологічне прогнозування перевищення влади або службових повноважень має свої особливості, зумовлені характером цього злочину.

Одним з основних чинників, який впливає на його вивчення, є великий ступінь латентності. Оскільки кримінологічний прогноз торкається оцінки вірогідності злочинної поведінки особи, він є основою планування загальних та спеціальних заходів боротьби зі злочинністю в частині визначення кількості і географії розподілу осіб, з боку яких з високим ступенем вірогідності можна чекати здійснення злочинів.

Проведення автором комплексного аналізу особливостей поведінки працівників правоохоронних органів у робочий час та поза роботою, ознак їх особистостей надають змоги встановлювати тих працівників, які здатні вчинити злочини у сфері службової діяльності. Однією з наших пропозицій є те, що при вступі до державної служби, зокрема, до правоохоронних органів працівник повинен таким чином реорганізувати свої особисті справи, щоб виключити можливість виникнення «конфлікту інтересів».

У сучасних умовах реформування системи правоохоронних органів актуальним є питання створення належної контролюючої діяльності службових осіб прокуратури системи, яка б змогла забезпечити виконання цим органом своїх функцій та завдань, передбачених законодавством.

Разом з тим необхідним є визначення оптимального співвідношення функцій контролю різних правоохоронних органів України задля уникнення їх дублювання та унеможливлення корупційних діянь новостворених правоохоронних органів.

Автором розглянуті питання індивідуального запобігання досліджуваному злочину. Індивідуальне запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу є різновидом

діяльності служб та підрозділів самих правоохоронних органів, яке спрямоване на недопущення скоєння злочину з боку конкретної особи, від якої з великою ймовірністю слід очікувати вчинення злочину.

Автором доведено, що основними сучасними проблемами діяльності правоохоронних органів щодо індивідуального запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу є: недосконалість нормативно-правового регулювання щодо індивідуального запобігання злочинам; неефективна організація діяльності правоохоронних органів щодо індивідуального запобігання злочинам; недостатній рівень організації інформаційного та аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів щодо індивідуального запобігання злочинам; неефективне використання тактичних прийомів щодо індивідуального запобігання злочинам; відсутність критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів щодо запобігання злочинам; відсутність сучасних комплексних досліджень щодо місця індивідуального запобігання злочинам правоохоронними органами у системі протидії злочинності.

Нагальною, на погляд автора, є потреба розробки та впровадження у практичну діяльність правоохоронних органів єдиного нормативно-правового акту про заходи запобігання злочинності. Існування такого нормативно-правового акту сприяло б в Україні закріпленню загальних положень щодо запобігання злочинності взагалі та індивідуальному запобіганню злочинності, зокрема.

Також у системі правоохоронних органів України відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би врегульовував питання дисциплінарної відповідальності будь-якого правоохоронця держави. З метою уніфікації підстав та заходів дисциплінарної відповідальності працівників всіх правоохоронних органів, у зв'язку зі створенням нових та ліквідацією старих таких органів, доцільним є прийняття Дисциплінарного статуту правоохоронних органів України, який би встановив єдині стандарти відповідальності для всіх правоохоронців.

Проведене автором дослідження кримінологічної характеристики та запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу дозволило сформулювати ряд висновків, що носять як науково-теоретичний, так і прикладний характер.

Про високий рівень науково-пошукової діяльності автора говорить її вміння критично оцінювати окремі наукові положення, систематизувати існуючі знання, формувати власні висновки та визначати закономірності.

Відзначаючи позитивну оцінку дослідження, слід звернути також увагу на окремі зауваження та дискусійні положення, об'єктивно притаманні будь-якій науковій праці.

Висока позитивна оцінка представленої дисертації не виключає можливості звернути увагу на деякі конкретні позиції, які, на нашу думку, вимагають критичної оцінки або обумовлюють доцільність встановити автору низку побажань до його подальшої наукової діяльності, а саме:

1. У підрозділі 2.1. «Стан та динаміка перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу в системі злочинів у сфері службової діяльності працівників правоохоронних органів» автором стверджується що запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу є одне з пріоритетних завдань, що стоять перед українською державою. Але згідно індексу сприйняття корупції за 2018 р. Україна обіймає 120 місце у рейтингу з 32 балами (Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) – показник, який з 1995 р. розраховується міжнародною організацією Transparency International. Для порівняння, на останньому – 180 місці у цьому рейтингу перебуває Сомалі з 10-ю балами, а на першому – Данія з 88 балами. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу це злочин, який безпосередньо сприяє усім без виключення корупційним проявам в країні і є, фактично, складовою цього явища. Як вже зазначалось, за часів незалежності України влада постійно намагалась подолати прояви корупції у державі, у зв'язку з чим приймалися

нормативно-правові акти, спрямовані на подолання цього негативного явища, зокрема, Закони України «Про боротьбу з корупцією» від 05.10.1995 р., «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11.06.2009 р., «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 р., «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. Ці намагання призводили до реформування судової та правоохоронної систем. Так, в останні роки в Україні створено низку нових правоохоронних органів (Національна поліція України, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань). Проте ефективність усіх вживаних заходів залишається, поки що, на достатньо низькому рівні. Хотілося б, аби під час прилюдного захисту дисертант більш детально зупинився на цьому питанні та зміг обґрунтувати власну думку шляхом надання переконливих аргументів.

1. 2. У підрозділі 2.2. «Детермінація перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу» автор аргументує що в ст. 19 Конституції України визначено, що «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України». Затверджена в Конституції норма є визначальною для характеристики діяльності будь-яких державних органів і їх службовців, у тому числі і правоохоронних. Але реальний стан діяльності державних органів вказує на те, що мають місце непоодинокі випадки діяльності державних службовців поза межами правового поля. Порушуючи конституційну норму, діяння державних службовців мають характер підвищеної суспільної небезпеки, тому що вони є лицем суспільно визнаного інституту і є його авторитетом, що ставить їх в особливе соціальне і частково правове становище, тобто у відомому розумінні над суспільством. Вони мають доступ до розподілу матеріальних благ, мають в користуванні великі обсяги інформації, мають право приймати рішення у конфліктних ситуаціях і, нарешті, використовувати апарат примусу. Хотілося б, аби під час прилюдного захисту дисертант пояснив, який період часу брався ним до уваги під час

проведення вказаного аналізу та спробував обґрунтувати, чим зумовлена саме така тенденція.

3. Автор у різних структурних частинах роботи аналізує об'єкт дослідження. При цьому робота тільки б виграла, якщо б автор висвітлив інші наукові концепції стосовно об'єкта.

4. Чи досліджував автор зарубіжний досвід в аспекті попередження злочинів та інших правопорушень у сфері запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу? Тому під час публічного захисту дисертанту слід зупинитися на додатковому висвітленні зарубіжного досвіду з досліджуваної проблематики.

5. Автор у своїй роботі справедливо значну увагу приділяє понятійному апарату. Зокрема вдосконалення кримінального законодавства України. Проте було б доцільним більш конкретно звернути до питання правильності та співвідношення понятійного апарату, який використовується на відомчому рівні, у правозастосовчій діяльності. Наскільки є доцільним використання цього поняття саме в такому значенні.

Викладені зауваження і побажання головним чином обумовлені складністю теми дисертаційного дослідження. Зауваження не зачіпають концептуальних положень дисертації, не спростовують основних висновків дисертанта і не суперечать раніше зробленій позитивній оцінці дослідження.

Основні положення дисертації опубліковані в друкованих роботах автора. Автореферат дисертації відображає зміст дисертаційного дослідження. Як дисертацію, так і її автореферат, оформлено відповідно до вимог, які встановлені МОН України.

Натомість, вказані зауваження мають здебільшого характер побажання щодо подальшого покращення наукової роботи або несуть дискусійний характер та не знижує у цілому достатньо високого рівня і позитивної характеристики дисертаційного дослідження *Макотченко Л.М.*

Враховуючи актуальність теми дослідження, обґрунтованість і практичне значення отриманих результатів, достатню повноту викладених

основних положень дисертації в опублікованих працях, вважаємо, що дисертація на тему **«Кримінологічна характеристика та запобігання перевищенню влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу»** є самостійною, завершеною науковою працею, якій властива наукова новизна, та відповідає п.п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кобінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор **Макошицька Любов Михайлівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право (081 – Право) на підставі успішного прилюдного захисту.

**Професор кафедри кримінального права
та правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка Степана Дем'янчука,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України**

І.М. Копотун

«26» листопада 2019 р.

